

Notulen van de vergadering van de Ministerraad op 14 aug. 1950

*'s Middags te 2 uur aangevangen en 's avonds voortgezet, Plein 2b.

Aanwezig: De Minister-President, Voorzitter, en de Ministers Götzen, Joekes, Liefstinck, Van Maarseveen, Mansholt, Van Schaik, Schokking, Spitzen, Stikker, Struycken en In 't Veld (afwezig zijn de Ministers Van den Brink, Rutten en Teulings).

Tevens zijn aanwezig: de Staatssecretarissen Blom, Fockema Andreae en Moorman.

Secretaris: Drs. J. Middelburg.

- - -

3. *Uniezaken*

a. *De kwestie Makassar* (Zie notulen MR 7 Augustus 1950, punt 3b.)

Minister *Van Maarseveen* heeft uit de nadere berichten de indruk gekregen, dat de leden van het vroegere KNIL in Makassar niet zo onschuldig zijn als in de vorige Raad werd aangenomen; niettemin is het zenden van de Kortenaer in zoverre gunstig geweest, dat een wapenstilstand is tot stand gekomen. Minister Hatta heeft verzocht de Kortenaer terug te roepen; daarop is van Nederlandse zijde geantwoord. Vervolgens is van Hatta het verzoek ontvangen de Kortenaer geen dienst meer te laten doen in het kader van de steun aan Indonesië en is ook een brief van Mr. Rum ontvangen. Hoewel spreker er op heeft aangedrongen met beantwoording van deze stukken te wachten tot de bespreking in de Ministerraad, heeft de HC reeds zelf op deze brieven geantwoord. De UNCI heeft commentaar gevraagd op een brief van de Indonesische Regering, waarop de HC ook heeft geantwoord en wel geheel in defensieve zin. Intussen zou spreker toch nog een antwoord aan Mr. Rum willen geven, waarbij de Regering zich baseert op de inlichtingen, die ter beschikking staan.

De *Minister-President* is van oordeel, dat de HC in zijn polemieken teveel verontschuldigd is. De fundamentele argumentatie, dat de moeilijkheden zijn ontstaan door het oprollen van de deelstaten, heeft hij slechts even aangeduid. Bovendien zijn ernstige feiten, dat de Nederlandse commandant in Makassar en ook daarna Generaal Scheffelaar zijn verhinderd met de Nederlandse troepen in contact te treden. Spreker is van oordeel, dat Dr. Hirschfeld met zijn antwoord inzake de terugtrekking van de Kortenaer had kunnen wachten tot dit schip Makassar had verlaten; dit kan aan de HC worden medegedeeld. De argumentatie in het antwoord aan Mr. Rum zal van andere aard moeten zijn dan die van de HC.

Staatssecretaris *Moorman* merkt op, dat de Kortenaer kort na 1 October naar Nederland zou terugkeren. Spreker wijst er op, dat de torpedojagers een taak in Indonesië hebben op grond van een aanbeveling van de UNCI ter RTC met het doel politieke onrust te kunnen tegengaan. De argumentatie inzake het zenden van de Kortenaer zal men mede hierop kunnen baseren. Minister *Van Maarseveen* is van oordeel, dat men in het antwoord aan Rum de verheugenis moet uitspreken, dat het zenden van de Kortenaer heeft bijgedragen tot het beëindigen van het bloedvergieten, hetgeen ook in het belang van Indonesië is. Spreker is voornemens na de bespreking van dit agendapunt de vergadering te verlaten om een antwoord aan Rum op te stellen.

Staatssecretaris *Fockema Andreae* merkt op, dat het inbreken in het bureau van de Nederlandse Commissaris in Makassar onaangenaam kan zijn. Minister *Stikker* stelt voor, dat Buitenlandse Zaken wegens de schending van het internationale recht hieromtrent een officieel protest zal indienen. Aldus wordt besloten.

Minister *Götzen* merkt op, dat het codesysteem tussen Djakarta en Makassar aangetast kan zijn. Staatssecretaris *Fockema Andreae* heeft eerder bij de HC er op aangedrongen de

code te wijzigen. Minister *Stikker* zal de Afdeling Verbindingen opdracht geven het systeem te doen wijzigen.

b. *Nieuw-Guinea* (Zie notulen MR 7 Augustus 1950, punt 3a.)

Minister *Van Maarseveen* deelt mede, dat Mr. Bot van het Uniesecretariaat met Mr. Rum heeft gesproken over de wenselijkheid eerst de tweede Ministersconferentie te houden, waarbij ook het interparlementaire contact tot stand kan worden gebracht en daarna de Nieuw-Guineaconferentie. Mr. Rum heeft daarop medegedeeld, dat men in Indonesië niet zal kunnen verwerken, dat de tweede Ministersconferentie eerst zal worden gehouden. Teneinde reeds thans een datum te kunnen noemen, acht spreker het wenselijk voor te stellen aan Indonesië om de Nieuw-Guineaconferentie op Zaterdag 30 September te openen. Aldus wordt besloten.

Minister *Joekes* wijst op de wenselijkheid omtrent deze datum ook in verbinding te treden met de voorzitters van de Kamers. Minister *Van Maarseveen* zegt toe dit te zullen doen.

De Minister heeft voorts aan de voorzitter van de Commissie voor Uniezaken, Prof. Romme, medegedeeld, dat naar zijn mening deze commissie het rapport van Dr. Hirschfeld en de nota van de heer Von Balluseck ter inzage zal kunnen krijgen. De *Minister-President* acht het niet wenselijk het rapport van Dr. Hirschfeld als zodanig aan Kamerleden te verstrekken. Spreker erkent, dat de Kamerleden inzicht moeten hebben in de gevaren, die er ten aanzien van deze kwestie bestaan, doch deze punten kan men uit de nota van Dr. Hirschfeld overnemen. Minister *Stikker* acht het wenselijk, dat bij de discussies over Nieuw-Guinea in de eerste plaats de nieuwe nota van Buitenlandse Zaken in bespreking wordt gebracht. Minister *Van Maarseveen* zegt toe aan Prof. Romme te zullen mededelen, dat de leden van de Commissie voor Uniezaken niet het rapport van Dr. Hirschfeld, doch een nota zullen ontvangen, waarin ook diens argumenten zijn verwerkt; spreker zal een desbetreffende nota in de Ministerraad brengen.

c. *De kwestie Ambon* (Zie notulen MR 7 Augustus 1950, punt 3c. #Zie ook notulen MR 25/9/50, punt 3c.)

Minister *Van Maarseveen* heeft een telegram van Gouverneur Van Waardenburg ontvangen, waarin deze mededeelt, dat de Ambonezen in Sorong op Nieuw-Guinea hebben verzocht vrij te kunnen telegraferen met Dr. Nikijuluw. Spreker waarschuwt er voor de Nieuw-Guineakwestie niet met de kwestie Ambon te verwarren. De Minister zou aan Van Waardenburg willen antwoorden, dat alleen telegrammen over humanitaire onderwerpen toegelaten mogen worden. Minister *Stikker* herinnert er aan, dat Dr. Nikijuluw zich bereid heeft verklaard niet meer op te treden als vertegenwoordiger van de Zuid-Molukken. Het is dan niet juist, dat Van Waardenburg zou toestaan telegrammen aan Dr. Nikijuluw te zenden. Overigens heeft spreker een nog niet bevestigd bericht ontvangen, dat Dr. Nikijuluw een telegram aan de Kortenaer zou hebben gezonden. De *Raad* sluit zich aan bij de conclusie van Minister *Stikker*, dat Gouverneur Van Waardenburg bedoelde telegrammen niet mag toelaten.

De *Minister-President* deelt mede, dat een delegatie van Ambonezen uit het vroegere KNIL in Nederland is gekomen. Minister *Van Maarseveen* dacht, dat deze delegatie niet meer naar Nederland zou komen, nadat de KNIL-militairen die op 26 Juli nog over waren, de KL-status hadden gekregen. Spreker acht het niet wenselijk, dat de Koningin de delegatie ontvangt, aangezien deze militairen zich misschien wel zullen beperken tot bespreking van hun status, doch naar buiten zal het de indruk geven, dat de Koningin vertegenwoordigers van de Molukken heeft ontvangen. Staatssecretaris *Blom* herinnert er aan, dat destijds is afgesproken, dat voor het geval een delegatie naar Nederland zou komen, deze door de Minister-President en de Minister van Oorlog zouden worden ontvangen.

Staatssecretaris *Fockema Andreae* deelt mede, dat de Ambonezen in Nederland ongunstig hebben gereageerd op de overeenkomst van Generaal Scheffelaar met de Indonesische commandant, dat de Ambonezen van Makassar naar een andere plaats in Indonesië zullen worden overgebracht. Spreker heeft de indruk, dat het vraagstuk van de Ambonese militairen na

26 Juli niet gemakkelijker is geworden, temeer nu ook in Balikpapan moeilijkheden met Ambonezen zich voordoen. De *Minister-President* deelt mede, dat Mr. Fock een gesprek heeft gehad met de vroegere commandant van de Ambonezen in Balikpapan, die ook waarschuwde voor de gevaren, die op dit punt dreigen. Spreker is van oordeel, dat de kwestie Ambon een dingende zaak blijft, temeer nu de Nederlandse strijdkrachten weldra zullen zijn vertrokken; men zal de UNCI deze kwestie moeten laten behandelen. Minister *Van Maarseveen* deelt mede, dat de vorige week een telegram in deze zin aan de HC is gezonden, doch dat Dr. Hirschfeld hier niet op heeft gereageerd. Spreker is van oordeel, dat men tegen de Ambonezen in Balikpapan zal kunnen zeggen, dat zij bij weigering om de Nederlandse bevelen op te volgen zullen worden gestoten uit de KL. Staatssecretaris *Fockema Andreae* merkt op, dat thans Oorlog verantwoordelijk is voor deze Ambonese militairen. Hij heeft de indruk, dat alleen Generaal Scheffelaar nog iets van hen gedaan kan krijgen. Spreker staat op het standpunt, dat ook dit deel van de KL aan de leiding dient te gehoorzamen; indien men de weigerende houding van de Ambonezen over zijn kant laat gaan, zullen de moeilijkheden steeds groter worden. Mr. Fockema Andreae is voorts van oordeel, dat afvoer der Ambonezen naar Nieuw-Guinea niet mogelijk is (aangezien Australië dit niet wenst), afvoer naar Ambon op dit ogenblik bezwaarlijk is en overbrenging naar Nederland geen oplossing biedt, zodat de enige mogelijkheid is hen te ontwapenen. Spreker acht het wenselijk eventuele aanwijzingen voor Generaal Scheffelaar voor te bereiden.

Minister *Stikker* vraagt of het niet mogelijk is deze militairen op Korea in te zetten. Minister *Van Maarseveen* wijst er op, dat de Ambonezen hun vrouwen en kinderen meevoeren. Spreker stelt voor aan de HC te berichten, dat aan de Ambonese militairen in Balikpapan moet worden voorgehouden, dat zij zullen worden afgestoten, indien zij de bevelen niet gehoorzamen. De *Minister-President* merkt op, dat deze militairen dan in staat kunnen worden geacht geheel in de eerste plaats via de UNCI een poging moet doen de strijd op Ambon te beëindigen. Minister *Lieftinck* acht het onvoldoende alleen te zeggen, dat de UNCI Nederland moet helpen. De Regering zal een bepaald doel voor ogen moeten hebben. De Ambonese militairen zullen naar Ambon teruggebracht moeten worden. Dat de Ambonezen uit Makassar naar Java worden overgebracht, biedt geen oplossing. De *Minister-President* merkt op, dat hem dit steeds voor ogen staat, doch dat voor overbrenging naar Ambon noodzakelijk is, dat eerst de strijd op Ambon is beëindigd.

d. *De vervanging van Dr. Hirschfeld*

De *Minister-President* heeft van Mr. Rum vernomen, dat men het zou betreuren als Dr. Hirschfeld zou zijn vertrokken, terwijl de heer Lamping nog niet op zijn post is. In dit verband stelt spreker de vraag of de heer Lamping niet eerder naar Djakarta kan vertrekken. Minister *Stikker* deelt mede, dat hij enige tijd geen contact met de heer Lamping heeft gehad, doch dat deze Woensdag in Den Haag zal komen.

Minister *Van Maarseveen* heeft Staatssecretaris *Fockema Andreae* gevraagd nogmaals voor korte tijd naar Indonesië te gaan; nu deze in beginsel zich bereid heeft verklaard, stelt spreker voor een besluit in deze zin te nemen. De *Minister-President* merkt op, dat de Europese defensiekwestie thans zeer urgent is. Staatssecretaris *Fockema Andreae* is van oordeel, dat een nieuwe calamiteit als in Makassar ernstige gevolgen zal hebben, ook voor de tweede Ministersconferentie. Met het oog hierop meent spreker het verzoek van Minister van *Maarseveen* niet te moeten afwijzen. De *Minister-President* verklaart zich er mede accoord. Besloten wordt, dat Staatssecretaris *Fockema Andreae* in het midden van de volgende week voor korte tijd zal vertrekken.

6. *Instelling van een ministeriële commissie voor defensievraagstukken (RAD)* (Brief van de Minister van Buitenlandse Zaken d.d. 26 Juli 1950 met nota. #Zie ook notulen MR 21/8/1950, punt 1c.)

De *Minister-President* acht het juist de Raad MAK door een soortgelijk, maar enigszins anders samengesteld college te vervangen. Het secretariaat zou spreker evenwel bij Algemene Zaken willen behouden. Voorts is het een vraagpunt of men de Chefs van Staven lid zal doen zijn dan wel hen niet automatisch aan de besprekingen van de Raad zal doen deelnemen. Minister *Schokking* kan zich met dit laatste punt wel verenigen, doch zou er wel van willen uitgaan, dat zij als regel voor de vergaderingen worden uitgenodigd. Spreker acht het voorts een gelukkige gedachte om de Gedeputeerde en de Regeringscommissie voor het MAP er bij te betrekken. Voorts zal, als de belangen van Suriname, de Antillen of Nieuw-Guinea ter sprake komen, ook een Minister van Minuor aan de besprekingen kunnen deelnemen. De *Minister President* merkt op, dat evenals bij de REA, de andere Ministers desgewenst aan vergaderingen zullen kunnen deelnemen. Minister *Mansholt* zal gaarne de agenda van de RAD ontvangen. De *Minister-President* acht het wenselijk, dat evenals bij de REA de agenda aan alle Ministers wordt toegezonden. Aldus wordt besloten.

Minister *Lieftinck* merkt op, dat volgens blz. 1 van de nota de nieuwe Raad ook de principiële beleidsvragen zal behandelen, terwijl volgens de instructie op blz. 5 de RAD zich zal bezig houden met de interne uitwerking van het defensiebeleid. De Minister is van oordeel, dat het principiële beleid niet aan de Ministerraad moet worden onttrokken en hij acht de omschrijving op blz. 1 daarom niet geheel aanvaardbaar. Spreker meent, dat het defensiebeleid ten principale zo diep ingrijpt op veel andere punten van het Regeringsbeleid, dat het heel moeilijk zal zijn dit geheel te delegeren aan de RAD. De *Minister-President* is van oordeel, dat de RAD in dit opzicht een karakter zal moeten hebben, dat tussen dat van de REA en van de RAVI instaat. De RAD zal de Ministerraad van de bespreking van veel punten moeten ontlasten. Minister *Stikker* wijst er op, dat het defensiebeleid vroeger een nationaal beleid was, doch dat hierover tegenwoordig op een andere plaats wordt beslist. De *Minister-President* merkt hierbij op, dat wel het Nederlandse standpunt met betrekking tot dit defensiebeleid vooraf in Nederland moet worden besproken. Minister *Stikker* acht het wenselijk, dat de uitwerking van het defensiebeleid in de RAD wordt besproken, doch dat bij twijfelgevallen de Voorzitter zal beslissen in welk college de besprekingen zullen plaats vinden.

De *Minister-President* merkt op, dat bij de vergaderingen van de REA vaak teveel deskundigen meekomen. Minister *Schokking* stelt de vraag of het wenselijk is een ambtelijke commissie in te stellen ter voorbereiding van de bespreking in de RAD op overeenkomstige wijze als de CAVI. Minister *Stikker* heeft in zijn voorstel zoveel mogelijk ambtenaren weggelaten. Spreker is van oordeel, dat het interdepartementale overleg op het ogenblik onvoldoende is. In dit verband merkt spreker op, dat in het memorandum aan de Amerikaanse Regering is medegedeeld, dat de productie van oorlogsmaterieel zou worden vergroot, doch dat hieromtrent nog geen enkel contact met het bedrijfsleven heeft plaats gevonden. Aangezien Engeland terzake reeds een nauwkeurige opgave heeft gedaan en ook andere landen op dit punt actief zijn, dreigt het gevaar, dat Nederland hierbij zal achterblijven. Spreker had Minister Van den Brink willen vragen nog deze week met het bedrijfsleven een bespreking te houden.

De *Minister-President* stelt voor dit punt direct met Minister Van den Brink te bespreken. Spreker acht het wenselijk thans nog niet tot instelling van een ambtelijke voorbereidingscommissie over te gaan, doch eerst enige ervaring op te doen met de RAD. Wat de samenstelling van de RAD betreft stelt spreker voor Z.K.H. de Prins uit te nodigen ook in dit nieuwe college zitting te nemen. Voorts kunnen van de ambtelijke deskundigen de Gedeputeerde en de Regeringscommissaris permanent aan de besprekingen deelnemen, terwijl de Chefs van Staven in de regel zullen worden uitgenodigd. Indien de Ministers andere deskundigen willen medenemen, ware af te spreken, dat hierover de Voorzitter vooraf wordt ingelicht. De *Raad* verklaart zich met deze voorstellen accoord.

- - -